

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ
ЮСТИЦІЇ ЗА УЧАСТЮ ВЕТЕРАНІВ: МЕХАНІЗМИ
РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ»
(КИЇВ, 19 БЕРЕЗНЯ 2026 РОКУ)**

З початку повномасштабного вторгнення РФ на обліках уповноважених органів з питань пробації Міністерства юстиції України перебувало понад **1,5 тис.** військовослужбовців – учасників російсько-української війни, засуджених до покарань, не пов’язаних із позбавленням волі, а майже **400** ветеранів війни перебувають у місцях позбавлення волі та попереднього ув’язнення Державної кримінально-виконавчої служби України. Практика ресоціалізації та реінтеграції відповідної категорії ветеранів доволі обмежена, у зв’язку з чим ця проблематика в умовах тривалої війни потребує глибокого осмислення, розроблення сучасних програм застосування, зокрема з огляду на досвід інших країн.

Серед **ключових пріоритетів**: гарантії захисту прав ветеранів війни в кримінальному провадженні відповідно до їхнього соціального статусу, психофізичного/психологічного стану; особливості соціально-правового статусу засуджених ветеранів війни відповідно до видів покарань; реалізація державної ветеранської політики щодо учасників війни, які вчинили кримінальні правопорушення; специфіка національної та зарубіжної практики ресоціалізації та реінтеграції цієї категорії осіб.

З огляду на зазначене, учасники конференції, які представляють Міністерство юстиції України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство оборони України, Міністерство у справах ветеранів України, Офіс Генерального прокурора, Верховний Суд, Національну поліцію України, ДКВС України, Центр міжнародного правового співробітництва (CILC, Королівство Нідерландів), правозахисні організації, заклади вищої освіти та науково-дослідні установи, **рекомендують**:

Міністерству юстиції України:

– надати пропозиції з удосконалення законодавства, відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів з питань реалізації державної ветеранської політики;

– сформуванати й подати на затвердження проєкт Концепції соціальної реабілітації засуджених ветеранів та їх адаптації до цивільного життя з включенням блоку заходів психологічної реабілітації і психосоціального супроводу з метою подолання наслідків травматичного досвіду та формування здатності до конструктивної соціальної взаємодії, запобігання маргіналізації та вчиненню повторних правопорушень;

– опрацювати досвід ресоціалізації ветеранів війни в окремих спеціалізованих установах виконання покарань (де перебуватимуть виключно колишні військовослужбовці) з метою запобігання поширення на них злочинного впливу;

– запровадити безперервний реабілітаційний супровід ветеранів в установах ДКВС; у межах пенітенціарної пробації; у режимах пробаційного нагляду та постпенітенціарної опіки;

Державній кримінально-виконавчій службі України, органам пробації, ЦОЗ ДКВС України:

– опрацювати проєкти змін і доповнень до Порядку формування та ведення Єдиного реєстру засуджених та осіб, узятих під варту (наказ Мін'юсту від 26.06.2018 № 2023/5); Інструкції про роботу відділів (груп, секторів, старших інспекторів) контролю за виконанням судових рішень в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах (наказ Мін'юсту від 08.06.2012 № 847/5) і наказу МВС України від 25.09.2023 № 777 «Про організацію діяльності ізоляторів тимчасового тримання Національної поліції України» (спільно з МВС України) з метою запровадження практики обов'язкової фіксації в облікових документах затриманих і взятих під варту осіб їх статусу учасників бойових дій/ветеранів війни, осіб з інвалідністю та ін.;

– упровадити комплекс заходів фізичної, психологічної та медичної реабілітації осіб з інвалідністю, які перебувають у місцях позбавлення волі;

– запровадити, відповідно до вимог КПК України, обов’язкове складання досудової доповіді щодо учасників бойових дій/ветеранів війни з унесенням змін і доповнень до Порядку складання досудової доповіді (наказ Мін’юсту від 27.01.2017 № 200/5), Порядку взаємодії установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та суб’єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк (міжвідомчий наказ від 03.04.2018 № 974/5/467/609/280);

– розробити Дорожню карту реалізації ветеранської політики в системі пробації з чітко визначеними стратегічними і операційними цілями з використанням учасницьких підходів;

– забезпечити активну участь малих центрів фізичної, психологічної та медичної реабілітації в реалізації повного циклу відновлення засуджених, передбачивши надання реабілітаційних послуг безпосередньо в центрах, а також у режимі онлайн;

Офісу Генерального прокурора:

– урахувати статус ветеранів війни/учасників бойових дій у формах звітності стосовно осіб, які вчинили кримінальні правопорушення;

– покласти на прокурора – процесуального керівника обов’язок перевірки коректності внесення облікових даних про ветеранів війни/учасників бойових дій з направленням відповідної інформації до суду й органів пробації (зміни до наказів ОГП від 30.06.2020 № 299, від 30.06.2020 № 298);

Національній поліції України:

– опрацювати пропозиції щодо законодавчого закріплення обов’язкової участі захисника в кримінальному провадженні стосовно ветеранів війни/учасників бойових дій (шляхом унесення змін до ст. 52 КПК України);

– урахувати й забезпечити фіксацію (відображення) статусу ветерана війни/учасника бойових дій у первинних облікових формах інформаційної підсистеми «Custody records» (Інструкція затверджена наказом МВС України від 24.05.2022 № 311);

органам судової влади:

– додати посилання про статус ветеранів війни/учасників бойових дій до облікових форм (картки обвинуваченого), передбачивши розгляд справ стосовно зазначених категорій обвинувачених суддями, які пройшли спеціалізоване навчання;

– опрацювати доцільність внесення змін до: КК України (щодо закріплення ПТСР та бойової травми як обставин, що пом'якшують покарання; розширення повноважень судів стосовно призначення ветеранам війни/учасникам бойових дій примусових заходів медичного характеру або реабілітаційних програм замість реальних строків ув'язнення за нетяжкі злочини); КПК України (щодо обов'язкового залучення психолога до участі в допиті ветеранів війни/учасників бойових дій; обов'язкового проведення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи у випадках, коли підозрюваний перебував у зоні активних бойових дій);

– вивчити досвід інших країн щодо переходу від каральної до відновної моделі правосуддя щодо ветеранів війни/учасників бойових дій, зокрема американської моделі «ветеранських судів» (Veterans Treatment Courts – VTC);

закладам вищої освіти:

– опрацювати і внести доповнення в робочі навчальні програми з курсів кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, криминології, оперативно-розшукової діяльності, адміністративної діяльності, психології та інших дисциплін стосовно особливостей роботи з ветеранами/учасниками бойових дій у кримінальному й адміністративному судочинстві;

– запровадити спеціалізовані курси (тренінги) відповідного спрямування в системі підвищення кваліфікації правоохоронців, прокурорів і суддів.

Оргкомітет конференції